

Beszámoló
Borbándi Gyula gyűjteményének katalogizálása a Müncheni Magyar Intézetben
Regensburg
2012.04.30. - 2012.07.27.

Érkezés, munkakörülmények:

2012. április 29-én érkeztem Regensburgra, a Müncheni Magyar Intézetbe, ahol Klebelsberg ösztöndíj keretében Borbándi Gyula hagyatékát katalogizáltam. A munkát a Magyar Intézetben április 30-án kezdtem és július 26-án fejeztem be. Az Intézet munkatársai mindenben segítségemre voltak az első napoktól az utolsóig. Rendelkezésemre állt külön iroda, saját számítógép, valamint a szükséges irodalom is.

A hagyaték:

Borbándi Gyula 1949-ben emigrált, egy ideig Svájcban élt, majd 1951-ben áttelepült Németországba és a kezdetektől a Szabad Európa Rádió munkatársa volt, közben szerkesztette az 1951-ben induló Látóhatárt, 1958-tól pedig az Új Látóhatár főszerkesztője volt. Gyűjteménye 2010 szeptemberében került a Magyar Intézetbe. A hatalmas anyagban található: több ezer levél 1949-től 2006-ig, a könyveihez összegyűjtött források (főleg újságcikkek, kisebb tanulmányok) egy általa készített házi lexikon, a Látóhatár és az Új Látóhatár szerződései, a folyóiratnak beküldött kéziratok, a Szabad Európa Rádió műsorainak kéziratai – valóságos emigráció történet tárul elénk, felbecsülhetetlen értékben. Az évek során dossziékban gyűjtötte össze és témák szerint rendezte a gyűjteményét, ez a rend azonban felborult a szállításkor. Az Intézet igazgatója, Dr. K. Lengyel Zsolt kérésére a Borbándi Gyula által összerakott dossziékat nem szedtük szét. Első feladat volt, hogy a különböző dossziékat téma szerint újra rendezzem. Miután ez megtörtént csoportosítottam, dobozoltam és raktári jelzettel láttam el a már rendezett anyagot. Végül elkezdtem a levelek feldolgozását, nagyjából 4500 levelet olvastam el.

Mivel csak a katalogizálás történt meg, és a feldolgozás épp, hogy csak elkezdődött, javasolnám a továbbiakban a gyűjtemény teljes feltárását, különösképpen a levelezések mélyreható feldolgozását. A beszámolóhoz csatolom a hagyaték jegyzékét és a feldolgozott levelek listáját.

Katalogizálás:

Miután témák szerint újra rendeztem a dossziékat, a hagyatékot a következőképpen katalogizáltam:

I. Levelek – a hagyaték talán legértékesebb részét képezik a Borbándi Gyula által írt vagy kapott levelek. Az 1949 és 1967 között keletkezett levelek feldolgozása megtörtént. Kirajzolódnak az emigráció kezdeti nehézségei, a beilleszkedés, munkakeresés, az emigráltak politikai útkeresése, a különböző időben emigráltak közötti nézeteltérések és ellenségeskedések, a Látóhatár és az Új Látóhatár valamint a Szabad Európa Rádió magyar szekciójának helyenként részletes története. A majdani feldolgozók illetve kutatók dolgának megkönnyítése érdekében a Levelek csoporton belül három kategóriát állítottam fel:

- Időrendi csoportosítás (1-32. doboz) – tartalmazza évenként külön dossziékban Borbándi Gyula levélváltásait 1949-től 2006-ig, összesen 51. dossziét.
- Tematikus csoportosítás (33-37. doboz) – bizonyos témák szerinti levélváltások, összesen 52. dossziét tartalmaz.
- Levelek személyek szerint (38-45. doboz) – ebbe a kategóriába a különböző személyekkel váltott levelek találhatók összesen 33 dossziében, mint pl. Bibó István, ifj. Bibó István, Borsody István, Csokits János, Gombos Gyula, Ignotus Pál, Márai Sándor, Jászi Oszkár, Kovács Imre, Cs. Szabó László, Szabó Zoltán, Veres Péter – csak néhányat említve a fontos személyiségek közül. Ugyancsak ide kerültek a külön összegyűjtött karácsonyi és újévi üdvözlőlapok, képeslapok, valamint néhány alapítvánnyal folytatott levelezések.

II. Naplók, jegyzetek – Borbándi Gyula naplóit és jegyzeteit tartalmazza 1949-1951 és 1965-1984 között. (46. doboz)

III. Borbándi Gyula kéziratai, előadásai, újságcikkek tőle, róla (47-58. doboz) – Borbándi Gyula megőrizte a rádiós műsorainak kéziratait, Németországban és más országokban tartott előadásainak szövegét, az általa írt újságcikkeket. De szorgalmasan gyűjtötte a róla megjelenő újságcikkeket, a könyveiről megjelent recenziókat, valamint a hivatkozásokat is. Ezeket csoportosítottam részben időrend, részben téma szerint, és 49 dossziében.

IV. Látóhatár – Új Látóhatár (59-62. doboz) – a gyűjtemény újabb nagyon értékes része, noha nehéz rangsorolni. Az ide sorolt levelek, újságcikkek, kéziratok (megjelentek és elutasítottak), az előfizetők névsora valamint a „Levelek” egységben található anyagok segítségével kirajzolódik a kutató előtt a folyóirat története a kezdetektől az utolsó megjelent számig, a nehézségekkel (személyes konfliktusok, anyagi gondok, plágium ügyek) a belső konfliktusokkal, a szakításokkal, és sikerekkel együtt. A gyűjtemény ezen része nyolc dossziét foglal magába.

V. Szabad Európa Rádió (63-78. doboz) – egységbe kerültek Borbándi Gyula műsorainak kéziratái 1952-től a '80-as évekig. Más műsorok kéziratái is fellelhetőek a gyűjteménybe mint pl. Kasza Leventéé, Büky Barnabásé, Zsille Zoltáné és másoké. Itt találhatóak a Telefonhívások című műsor 1982, 1988, 1989, 1990, 1991-es gépelt szövegei, Borbándi Gyula által összegyűjtött újságcikkek, a SZER gyűléseinek jegyzőkönyvei, műsorfüzetek, belső tájékoztató anyagok, valamint az 1956-os forradalom alatt rögzített magyar rádiók műsorainak gépelt szövegei - összesen 34 dossziében.

VI. Anyaggyűjtés – (79-136. doboz) - a hagyaték legterjedelmesebb része. Borbándi Gyula mindent összegyűjtött ami a magyar emigrációval kapcsolatos: külföldön és Magyarországon megjelent újságcikkeket, különböző tanulmányokat, a külföldi magyar szervezetekkel kapcsolatos híreket. A könnyebb átláthatóság kedvéért az ide sorolt dokumentumokat kilenc nagy egységre osztottam.

1. Személyek szerinti gyűjtés (79-82. doboz, 28 dosszié) – ezekben Barankovics Istvántól Zilahy Lajosig találhatunk újságcikkeket, tanulmányokat, helyenként a személyekre vonatkozó leveleket.
2. Emigráció általános gyűjtés (83-92. doboz, 23 dosszié) – a magyar emigrációra vonatkozó újságcikkek, tanulmányok vagy kéziratok, külön dossziékban évenkénti felosztásban, illetve külön az európai és Európán kívüli magyar szórványokról.
3. Magyar emigráció – országok szerinti gyűjtés (93-97. doboz, 23 dosszié) – ebben a csoportosításban külön dossziékban találhatjuk a különböző országokban élő magyarokra, magyar szervezetekre vonatkozó anyagokat.
4. Témák szerinti gyűjtés (98-109. doboz, 51 dossziében) – ide soroltam a népi mozgalomról, a Nemzeti Parasztpártról, a magyar arisztokráciáról, a nemzetiségi kérdésről, a zsidóságról, vallásokról és más témákról összegyűjtött anyagokat.
5. Szervezetek szerinti gyűjtés (110-117. doboz, 26 dossziében) – a magyar emigráció által létrehozott különböző szervezetekkel kapcsolatos dokumentumok, újságcikkek, esetleg levelek.
6. Magyar napilapok (118. doboz) - 1941-1947-es magyar napilapok gyűjteménye.
7. Történelem (119-127. doboz, 13 dossziében) – főleg újságcikkek, de tanulmányok is.
8. Clipping (128-135. doboz, 16 dossziében) – újságválogások évekre lebontva.
9. Anyaggyűjtés vegyesen (136. doboz, 4 dossziében).

VII. Idegen kéziratok (137-139. doboz, 4 dossziében) Domokos Pál Péter, Gyurgyák János és

Várdy Béla könyveinek kéziratait tartalmazza.

VIII. Idegen különlenyomatok (140-142. doboz)

IX. Házi lexikon (143-149. doboz) – betűrendi sorrendben Borbándi Gyula által készített lexikon személyekről, szervezetekről

X. Utazások (150-156 doboz, 41. dossziében) Borbándi Gyula utazásainak, nyaralásainak rendkívül alapos dokumentációit tartalmazza.

XI. Audiovizuális gyűjtemény (166-167. doboz) – ebbe a részbe magnókazetták, vhs kazetták kerültek.

XII. Ömlesztett anyag (168-169 doboz)

XIII. Különfélék (170. doboz) – ide különböző tárgyak, főleg press igazolványok, kitűzők kerültek.

Javaslom a hagyaték feltárásának folytatását, amely nemcsak emigráció-, hanem irodalom- és politikatörténeti szempontból is felbecsülhetetlen értékű.

Mellékletek:

1. A gyűjtemény katalógusa
2. Az 1949-1967 között keletkezett levelek feldolgozása, összesen 220 oldal, pdf formátumban
Balás Rita nemzetközi referensnek e-mailben küldtem el.

Dr. Baumgartner Bernadette

Budapest, OSZK, 2012.október 22.